

ВИЗНАЧЕННЯ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДИТИНИ

КИРИЧЕНКО Тетяна Сергіївна - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри цивільного права та процесу Навчально-наукового інституту № 5 Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: 0000-0002-8785-0475

УДК 347.6

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.1.25>

У статті здійснено комплексний аналіз визначення місця проживання дитини, досліджені окремі аспекти визначення місця проживання дитини в умовах війни, а також, коли батьки розлучені.

Визначено теоретичні положення правового статусу дитини, її місця проживання, як обставини, яка визначає цей статус, порівняння його з повнолітніми особами.

З'ясовано правові критерії визначення місця проживання дитини та ознаки місця проживання дитини.

Розглянуто систему правових заходів та способів вирішення спорів щодо місця проживання дитини.

Проаналізовано умови реалізації права на місце проживання дитини, а також право на обрання місця проживання, як елемент утримання цивільної правоздатності.

Визначено, що існують певні обмеження щодо визначення місця проживання дитини.

Проаналізовано національне та зарубіжне законодавство, надано пропозиції щодо вдосконалення національного законодавства на основі Європейського законодавства щодо визначення місця проживання дитини.

Підкреслено специфіку врегулювання подібних спорів, бо вони потребують дуже ретельного дослідження відносин як з морального боку, так і з відповідності

Зроблено висновок, що національне законодавство потребує ретельних змін обов'язковим є застосування положень між-

народних актів, які, у свою чергу, потребують імплементації в національне законодавство.

Ключові слова: дитина, спір, місце проживання, батьки, опіка, розірвання шлюбу, міжнародні правові стандарти, правовий захист, судова практика.

Постановка проблеми

Проблема визначення місця проживання дитини на сьогодні є дуже важливою. Вона займає центральне місце і в цивільному праві, а також у сімейному. Вирішення цієї проблеми залежить від багатьох факторів. Велику роль при визначенні місця проживання дитини в судовому порядку відіграє принцип – «завжди враховувати інтереси дитини» «Діти і підлітки є дуже важливою категорією населення для підтримки життєздатності соціуму, ця категорія населення формує основу розвитку держави, від фізичного і морального здоров'я молодого покоління залежить майбутнє нації в цілому» [1].

На сьогодні ми спостерігаємо: дуже багато сімей розриває свої стосунки. Кількість розлучень у 2022 році становила 17,9 тисяч, але в цю цифру не входять шлюби, які були розірвані через суд, лише через РАГС, багато родин були роз'єднані завдяки російській агресії. Розрив у шлюбних відносинах призводить до необхідності вирішення питання щодо визначення майбутнього місця проживання дитини. За цих обставин батьки можуть скористатися декількома способами досягнення визначеності у своїх правовід-

носінах. Найбільш прийнятним і таким, що демонструє усвідомлення ролі кожного з батьків у необхідності обопільної участі у вихованні дитини, є досягнення ними згоди за сумісним волевиявленням, що може, зокрема, підтверджуватися укладенням ними договору про визначення місця проживання дитини, участь у її вихованні та забезпечення умов її життя.

Стан дослідження проблеми

Дитинство повинно знаходитись в одній площині поряд із такими фундаментальними правовими цінностями, як життя, здоров'я, свобода, безпека, справедливість. Їх оберігання та дотримання є запорукою правового суспільства і держави, оскільки до кінця періоду дитинства дитина перетворюється на правового партнера дорослих членів сім'ї та суспільства в цілому [2].

Дослідженням проблем, пов'язаних з визначенням інтересу дитини, займалися вітчизняні та зарубіжні вчені, як: І.В. Апопій, С.С. Бичкова, С.Б. Булеца, В.А. Ватрас, І.В. Венедіктова, О.В. Дзера, А.С. Довгерт, І.В. Жилінкова, О.Ю. В.В., О. Кучеренко, Луць, Р.А. Майданик, М.В. Менджул, З.В. Ромовська, І.В. Спасибо-Фатєєва, Р.О. Стефанчук, Ю.С.Червоний, Г.В. Харитонов, О.І. Харитонова, Я.М. Шевченко, О.А. Явор та інших. Огляд наукової літератури свідчить про дещо непослідовний характер наявних наукових робіт, а також можна спостерігати недостатність актуальних та комплексних наукових досліджень, присвячених різним аспектам проблеми щодо визначення місця проживання дитини.

Стосовно визначення місця проживання дитини були різні теоретичні підходи.

Так, О. Кучеренко вказує, що чинне законодавство передбачає достатньо ефективний механізм забезпечення прав дитини під час визначення її місця проживання під час розірвання шлюбу між батьками [3]. Водночас у судовій практиці це питання дискусійне та є предметом достатньої кількості судових справ. Так, на думку А.О. Мінченко, за рівного положення батька та матері, забезпеченням якнайкращих інтересів малолітньої дитини буде невідривність її відносин із

матір'ю [4]. І. Лихолат розкрила зміст договірному порядку визначення місця проживання дитини у нотаріальній практиці [5]. М. Боцанеану визначає декілька способів визначення місця проживання дитини, зокрема особливу увагу приділяє договірному порядку [6].

Аналізуючи наведене, можна стверджувати, що дослідники детально вказують на визначення місця проживання дитини, але засад цієї складної правової категорії так і не було виявлено. Варто підкреслити, що встановлення засад визначення місця проживання дитини має науково-практичне значення, оскільки вказує на основоположні ідеї, якими повинні керуватися батьки, правники, фахівці у сфері опіки при визначенні місця проживання дитини.

Поняття «місце проживання» міститься в Цивільному кодексі України (далі – ЦК України), Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні»

Мета і завдання дослідження

Метою цього дослідження є визначення теоретико-практичних аспектів реалізації права на місце проживання дитини, а також розробка пропозиції щодо удосконалення законодавства в цій сфері. Для реалізації цієї мети необхідно вирішити наступні *завдання*:

- *зміст поняття «місце проживання дитини»;*
- визначити ознаки місця проживання дитини;
- з'ясувати тлумачення судами поняття «місце проживання дитини»;
- окреслити способи вирішення спорів щодо місця проживання дитини;
- визначити умови реалізації права на місце проживання дитини;
- надати пропозиції щодо удосконалення національного законодавства на основі Європейського законодавства щодо визначення місця проживання дитини.

Методологія дослідження

Методологічною основою дослідження є загальнонаукові методи, а також приватнонаукові методи *історичного та порівняльного*

правознавства, комплексного дослідження, системного аналізу та конкретних соціологічних досліджень.

Так, гносеологічний метод дає можливість розкрити поняття місця проживання дитини, а також розкрити зміст поняття «найкращі інтереси дитини».

Формально-логічний метод показує взаємозв'язки, які впливають на вибір місця проживання дитини. Аналіз національного та міжнародного законодавства, а також аналіз судових рішень дозволив зробити компаративний метод.

Ці методи дослідження дали можливість виявити не тільки загальні напрямки реалізації права на місце проживання дитини, а також особливості, шляхи підвищення їхньої ефективності. Комплексний підхід до дослідження дозволив виробити єдину концепцію реалізації права дитини на місце проживання.

Виклад основного матеріалу

Об'єктом дослідження є приватно-правові відносини з участю дитини. Об'єктом відносин за участю неповнолітніх є їхні інтереси, навколо яких формується поведінка суб'єктів цих відносин. Реалізаторами прав та законних інтересів є батьки або особи, що їх замінюють, у виняткових випадках це можуть бути органи державної влади або місцевого самоврядування. Існують розбіжності у відносинах, у які неповнолітні можуть вступати самостійно нарівні з дорослими суб'єктами права, та особливими відносинами, які не визнають неповнолітнього повноцінним суб'єктом права.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні проблеми реалізації права на обрання місця проживання дитини та шляхи їх усунення.

Є декілька дисертаційних робіт, як показують, що місце проживання особи є засобом індивідуалізації особи. Така точка зору є у Н.В. Волкової [7].

М. Стефанчук уточнює, що «місце проживання фізичної особи є не просто засобом індивідуалізації, а засобом соціальної індивідуалізації»[8].

Теоретичні положення правового статусу дитини, його місця проживання, як об-

ставини, яка визначає цей статус, порівняння його з повнолітніми особами. Відповідно до положень ч. ч. 1, 2 та 6 ст. 29 ЦК України, місцем проживання фізичної особи є житло, у якому вона проживає постійно або тимчасово; фізична особа, яка досягла чотирнадцяти років, вільно обирає собі місце проживання, за винятком обмежень, які встановлюються законом; фізична особа може мати кілька місць проживання[9]. Визначення поняття «місце проживання» фізичної особи наведено у Законі України «Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні» [10]. Цивільний кодекс розглядає поняття «місце проживання особи як право особи на проживати у відповідному приміщенні, користуватися ним. З цього можна зробити висновок, що це трактування закону має вузьке значення, бо відсутня вольова складова.

Обов'язковою умовою при обранні місця проживання дитини застосовується «найкраще задля інтересів дитини», а також вік дитини [11]. Але виникає питання, хто визначає ці «найкращі умови проживання» для дитини. Чи дитина повинна залишатися, наприклад, з бідною матір'ю чи з заможним батьком, іноді буває і навпаки. Чи для дитини найбільш приємним є любов матері, батька. чи матеріальне становище. У цьому питанні виникає певна суперечність. Законодавець встановив вік, починаючи з якого, дитина може розумово та здатна висловлювати своє волевиявлення. Але з цим я не погоджуюсь, бо як вказують психологи, то в дитини закладено інстинкт виживання, і діти не завжди правдиво висловлюють свою точку зору, оскільки їх головна задача – вибрати у цих складних обставинах, тому, на мій погляд, це питання не можна вважати вирішеним.

А якщо подивитись на реалізацію самого батьківського права, то ми бачимо обмеження його інтересами дитини. Також законодавством визначено перелік осіб, місце проживання (місцезнаходження) котрих можна вважати місцем проживання дитини – це батько, мати, опікун дитини, навчальна установа або заклад охорони здоров'я [12]. Якщо визначити вектори, у яких треба розглядати це питання, то можна сказати, що

це перше, як самостійне право особи, друге – це фактичне місце проживання, третє – щодо відповідності умовам проживання житла [13]. Далі потрібно з'ясувати, яким чином відбувається тлумачення судами поняття «місце проживання дитини», а також «найкращі умови для дитини». Відповідно до ст. 232 ЦПК України, у подібних справах для того, щоб більш точно усвідомити думки дитини, визначення найкращих інтересів дитини, суд враховує думку органів опіки та піклування [14]. Участь органів опіки та піклування є обов'язковою, також для участі у справі залучають службу у справах сім'ї, відповідні органи утворюються як у складі органів державної виконавчої влади, а також участь органів опіки та піклування в судовому вирішенні спорів; формою участі є складання органом опіки та піклування висновку; але такий висновок не має юридичного значення для суду, а лише розглядається судом у сукупності з іншими доказами.

Прикладом того, що висновок органу опіки та піклування судом під час вирішення питання про позбавлення батьківських прав є справа № 466/9380/17, суд першої інстанції задовольнив позов, що наданий висновок органу опіки та піклування свідчить про доцільність позбавлення батьківських прав відповідача. Суд апеляційної інстанції своєю постановою скасував рішення суду першої інстанції у частині, відмовив у задоволенні позову. Апеляційний суд вказав на те, що суд першої інстанції не врахував, що позбавлення батьківських прав є крайнім заходом.

Переглядаючи постанову апеляційного суду в касаційному порядку Верховний Суд постановою від 17 червня 2021 р залишив без змін оскаржуване судове рішення, погодившись із судом апеляційної інстанції про те, що висновок органу опіки та піклування про доцільність позбавлення відповідача батьківських прав є недостатньо обґрунтованим, а також має рекомендаційний характер [15].

На сьогодні, в умовах збройного конфлікту, особливо відкликається проблема дотримання прав дітей. Основні положення цих прав визначені в Законі України

«Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» [16], у тому числі пов'язаних з визначенням місця проживання дитини [17].

Україна ратифікувала Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (ратифіковано із заявою Законом № 1845-IV від 23 червня 2004 р.) [18], Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей (Україна приєдналася до Конвенції із заявами та застереженням Законом № 136-V від 14 вересня 2006 р.) [19], Протокол про право, що застосовується до зобов'язань про утримання (Законом № 2339-IX від 1 липня 2022 р.) [20] та ін, Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей (Україна приєдналася до Конвенції з заявою Законом № 3303-IV від 11 січня 145 2006 р.) [21],

Приєднання України або ратифікація цих міжнародних актів, безумовно, має важливе значення, надані акти містять важливі норми щодо визначення місця проживання дитини, також регулюють принципи міжнародного співробітництва між державами-учасницями з питань повернення дітей, які були незаконно переміщені.

Також не можна не вказати про те, яку велику роль, а також яку доцільність має врегулювання спорів завдяки медіації. Одним із видів медіації відповідно до ст. 3 Закону України «Про медіацію» є медіація в сімейних спорах. Регламентація особливостей проведення медіації, вимоги до сімейного медіатора, принципи проведення сімейної медіації, зокрема, принцип врахування найкращих інтересів дитини в національному законодавстві наразі відсутня. У науковій літературі наводяться такі аргументи, що підтверджують переваги сімейної медіації перед іншими способами вирішення сімейних спорів.

Зокрема, О. А. Явор вважає, що «сімейні спори, зокрема щодо визначення місця проживання дитини, завжди є дуже емоційними та конфліктними внаслідок наявності низки прихованих складових та латентних причин», науковець вважає, «що перевагою

саме сімейної медіації при вирішенні цих спорів є те, що професійний медіатор може розгледіти ці приховані складові та, відповідно, ті обставини, які можливо буде використати для мирного врегулювання спору; у свою чергу, від самих сторін конфлікту залежить прийняття рішення, що оптимально відповідає їхнім інтересам, й одним із завдань медіатора є спрямування сторін до пошуку такого рішення» [22].

Отже, ефективність медіації, включаючи сімейну, залежить, передусім, від професійності медіатора. Важливість у цьому питанні покладено на підготовки таких медіаторів. Так, у 2019 р. була заснована «Асоціація сімейних медіаторів як професійна спілка». Це стало важливим кроком у напрямку розвитку та регулювання сімейних спорів.

Висновки

Місце проживання дитини можна охарактеризувати наступними ознаками: майно за адресою у встановленому порядку, відповідність санітарно-технічним умовам проживання; державна реєстрація; право на проживання дитини у відповідному об'єкті.

Правова доктрина визначає зміст принципу «врахування найкращих інтересів дитини» через врахування інтересів самої дитини в контексті конкретної ситуації, врахування її віку, рівня розумового та психічного розвитку при висловленні думки та бажань; надання переваги близьким родичам дитини.

На сьогодні не в повній мірі враховані положення міжнародних актів, які потребують імплементації в національне законодавство (наприклад, повсюдність та пріоритетність застосування принципу врахування найкращих інтересів дитини); невизначеність у ст. 3 Закону України «Про охорону дитинства» системи та ієрархії принципів захисту прав та інтересів дитини; недоліки СК України, законів України «Про медіацію», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» та ін.).

Література

1. Овчинникова Я. С. Діти і підлітки Донбасу в умовах Великої Вітчизняної Війни: к.ю.н. : спец. 07.00.01 «Історія України». Донецьк. 2011. 306 с. с. 4].

2. Синегубов О. В. Здійснення особистих немайнових прав осіб, що не досягли повноліття. дис. на здоб. наук. ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.03 - Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Х., 2015. 343 с. с. 75 .

3. Кучеренко О. Особливості визначення місця проживання дитини в разі розірвання шлюбу. Підприємництво, господарство і право. 2021. № 4. С. 43–46.

4. Мінченко А. О. Визначення місця проживання малолітньої дитини з одним із батьків. Південноукраїнський правничий часопис. 2019. № 2. С. 69–72.

5. Лихолат І. Договірний порядок визначення місця проживання дитини в нотаріальній практиці. Нотаріат України. 2014. № 12. С. 27–39.

6. Boşcaneanu M. Determination of the place of a child's residence: problems of theory and practice. *Științe juridice// Legal Sciences*, nr. 14/2021. P. 226–239. DOI 10.5281/zenodo.5653581

7. Волкова Н. В. Цивільно-правові засоби індивідуалізації фізичних осіб: автореф. дис. ... канд. юр. наук. Одеса, 2008. 21 с.

8. Стефанчук М. Цивільно-правові наслідки зміни соціально-індивідуалізуючих ознак фізичної особи. Національний юридичний журнал: теорія та практика. 2015. № 34. С. 153-156.

9. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.

10. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 11.12.2003 № 1382-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>.

11. Бордюг Т. О. Участь малолітніх та неповнолітніх осіб у цивілістичному процесі: дис. доктор філософії. К., 2021. 217 с. 118.

12. Факас І. Б. Розгляд судом справ щодо визначення місця проживання дитини. Правове життя сучасної України : у 2 т. : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.); відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 530–533.

13. Погрібна О. В. Визначення поняття, ознак та видів житла. Приватне право і підприємництво. 2020. Вип. 20. С. 121-125.

14. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>
15. Постанова Верховного Суду від 17 червня 2021 року у справі № 466/9380/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771761>.
16. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 № 1706-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
17. Олійник А. Сучасні виклики та актуальні проблеми захисту прав та інтересів дітей у цивільних та сімейних справах в умовах воєнного стану. Презентація. 2023. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Zahist_ditei_voen_stan.pdf.
18. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах: міжнародний документ від 01.01.2000. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#Text/
19. Конвенція про юрисдикцію, право, що застосовується, визнання, виконання та співробітництво щодо батьківської відповідальності та заходів захисту дітей: Міжнародний документ від 19.10.1996. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_002#Text.
20. Протокол про право, що застосовується до зобов'язань про утримання: міжнародний документ від 23.11.2007. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-07#Text.
21. Конвенція про цивільно-правові аспекти міжнародного викрадення дітей: міжнародний документ від 25.10.1980. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_188#Text
22. Явор О. А. Окремі питання становлення інституту сімейної медіації як альтернативного способу вирішення спору в Україні. Міжнародний науковий журнал «Грааль науки». 2021. № 1. С. 131-133.с. 132
2. Syniehubov O. V. [Zdiisnennia osobystykh nemainovykh prav osib, shcho ne dosiahly povnolittia]. dys. na zdob. nauk. stupenia dokt. yuryd. nauk. :: spets.. 12.00.03 - Tsyvilne pravo i tsyvilnyi protses; simeine pravo; mizhnarodne pryvatne pravo / Kh., 2015. 343 p. p. 75
3. Kucherenko O. [Osoblyvosti vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny v razi rozirvannia shliubu]. Pidpriemnytstvo, gospodarstvo i pravo. 2021. № 4. P. 43–46.
4. Minchenko A. O. [Vyznachennia mistsia prozhyvannia malolitnoi dytyny z odnym iz batkiv]. Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys. 2019. № 2. P. 69–72.
5. Lykholat I. [Dohovirnyi poriadok vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny v notarialnii praktytsi]. Notariat Ukrainy. 2014. № 12. P. 27–39.
6. Boşcaneanu M. [Determination of the place of a child's residence: problems of theory and practice. Ştiinţe juridice// *Legal Sciences*, nr. 14/ 2021. P. 226–239/ DOI 10.5281/zenodo.5653581
7. Volkova N. V. [Tsyvilno-pravovi zasoby indyvidualizatsii fizychnykh osib]: avtoref. dys. ... kand. yur. nauk. Odesa, 2008. 21 p.
8. Stefanchuk M. [Tsyvilno-pravovi naslidky zminy sotsialno-indyvidualizuiuchykh oznak fizychnoi osoby]. Natsionalnyi yurydychnyi zhurnal: teoriia ta praktyka. 2015. № 34. S. 153-156.
9. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16.01.2003 № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
10. Pro svobodu peresuvannia ta vilnyi vybir mistsia prozhyvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 11.12.2003 № 1382-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15#Text>.
11. Bordiuh T. O. [Uchast malolitnikh ta nepovnolitnikh osib u tsyvilistychnomu protsesi]: dys. doktor filosofii. K., 2021. 217 p. 118.
12. Fakas I. B. [Rozghliad sudom sprav shchodo vyznachennia mistsia prozhyvannia dytyny. Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy]: u 2 t. : mater. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 17 trav. 2019 r.); vidp. red. H. O. Ulianova. Odesa : VD «Helvetyka», 2019. T. 2. P. 530–533.

REFERENCES

1. Ovchynnykova Ya. S. [Dity i pidlitky Donbasu v umovakh Velykoi Vitchyznianoi Viiny]: k.i.u.n. : spets. 07.00.01 «Istoriia Ukrainy». Donetsk. 2011. 306 p. p. 4.

13. Pohribna O. V. [Vyznachennia poniattia, oznak ta vydiv zhytla] . Pryvatne pravo i pidpriemnytstvo. 2020. Vyp. 20. P. 121-125.

14. Tsyvilnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy vid 18.03.2004 № 1618-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text>

15. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 17 chervnia 2021 roku u spravi № 466/9380/17. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97771761>.

16. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib: Zakon Ukrainy vid 20.10.2014 № 1706-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

17. Oliinyk A. Suchasni vyklyky ta aktualni problemy zakhystu prav ta interesiv ditei u tsyvilnykh ta simeinykh spravakh v umovakh voiennoho stanu. Prezentatsiia. 2023. URL : https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2023_prezent/Prezent_Zahist_ditei_voen_stan.pdf

18. Fakultatyvnyi protokol do Konventsii pro prava dytyny shchodo uchasti ditei u zbroinykh konfliktakh: mizhnarodnyi dokument vid 01.01.2000. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_795#Text/

19. Konventsiia pro yurysdyksiuu, pravo, shcho zastosovuietsia, vyznannia, vykonannia ta spivrobotnytstvo shchodo batkivskoi vidpovidalnosti ta zakhodiv zakhystu ditei: Mizhnarodnyi dokument vid 19.10.1996. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_002#Text.

20. Protokol pro pravo, shcho zastosovuietsia do zoboviazan pro utrymannia: mizhnarodnyi dokument vid 23.11.2007. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973_001-07#Text.

21. Konventsiia pro tsyvilno-pravovi aspekty mizhnarodnoho vykradennia ditei: mizhnarodnyi dokument vid 25.10.1980. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_188#Text

SUMMARY

The article provides a comprehensive analysis of determining the place of residence of a child, examines certain aspects of determining the place of residence of a child in war conditions, as well as when the parents are divorced.

The theoretical provisions of the legal status of the child, his place of residence, as a circumstance determining this status, comparing it with adults are determined.

The legal criteria for determining the place of residence of a child and the signs of the place of residence of a child are clarified.

The system of legal measures and methods for resolving disputes regarding the place of residence of a child is considered.

The conditions for exercising the right to the place of residence of a child are analyzed, as well as the right to choose the place of residence as an element of maintaining civil legal capacity.

It is determined that there are certain restrictions on determining the place of residence of a child.

National and foreign legislation is analyzed and proposals are made to provide proposals for improving national legislation on the basis of European legislation on determining the place of residence of a child.

The specifics of the settlement of such disputes are emphasized, because they require a very thorough study of relations both from the moral side and from the point of view of compliance.

It is concluded that national legislation requires thorough changes, it is mandatory to apply the provisions of international acts, which in turn require implementation in national legislation.

Keywords: child, dispute, place of residence, parents, custody, divorce, international legal standards, legal protection, judicial practice.

22. Iavor O. A. Okremi pytannia stanovlennia instytutu simeinoi mediatsii yak alternatyvnoho sposobu vyrishennia sporu v Ukraini. Mizhnarodnyi naukovyi zhurnal «Hraal nauky». 2021. № 1. P 131-133.p. 132.